

Wykorzystanie seksualne dziecka online

Katarzyna Pilarczyk-Parchanowicz

Psychologiczno-Seksuologiczny Ośrodek Rozwoju
i Terapii PORT w Poznaniu

Wykorzystanie seksualne dziecka online można zdefiniować jako wszelkie formy takiego wykorzystania, w których na jakimkolwiek etapie zostało wykorzystane środowisko online. Celem artykułu jest przegląd dotychczasowych doniesień na temat specyfiki sprawców wykorzystujących nowe technologie w celu popełnienia przestępstwa seksualnego przeciwko dzieciom – przede wszystkim w zakresie wskazania cech odróżniających ich od sprawców przemocy seksualnej przeciwko dzieciom, którzy działają offline. W tym celu w pierwszej kolejności przedstawiono definicje omawianego zagadnienia i pojęć do niego pokrewnych. Następnie omówiono przegląd dotychczasowych badań nad tą grupą sprawców w celu zrozumienia, czy możemy rozpoznać pewne swoiste dla tego rodzaju przestępstwa sposoby działania i określić występowanie w tej grupie sprawców jakiś cech odróżniających ich od sprawców niedziałających w środowisku online. Na podstawie przeprowadzonego przeglądu piśmiennictwa można stwierdzić, że sprawców działających online wyróżniają zarówno warunki zewnętrzne, jak i ich cechy intrapsychiczne.

SŁOWA KLUCZOWE:

WYKORZYSTANIE SEKSUALNE DZIECKA ONLINE, SPRAWCY WYKORZYSTANIA SEKSUALNEGO ONLINE, SPRAWCY WYKORZYSTANIA SEKSUALNEGO

liczba dorosłych użytkowników internetu w Polsce stale rośnie. W 2022 r. regularne korzystanie z sieci deklarowało 77% osób (CBOS, 2022), a wśród osób wieku 18–34 lat odsetek ten wynosił 100%. Równocześnie internet dla większości małoletnich osób w Polsce jest integralną częścią życia – dostęp do niego ma 99,3% gospodarstw domowych, w których żyją dzieci (GUS, 2019). Stanowi

on zatem istotną przestrzeń, w której ludzie funkcjonują na co dzień w znacznym wymiarze czasu. Jest to także przestrzeń, w której dochodzi do licznych interakcji między dorosłymi a dziećmi. Co równie istotne, jak wynika z badania Nastolatki 3.0 (NASK, 2021), co piąty nastolatek doświadczył jakiejś postaci przemocy w internecie. Jedną z form przemocy, jakie mogą mieć miejsce w sieci, jest przemoc seksualna. Istotne zatem jest pytanie o to, czy sprawcy, którzy popełniają przestępstwa o charakterze wykorzystania seksualnego dziecka z użyciem nowych technologii, różnią się od tych sprawców, którzy w celu zrealizowania przestępstwa nie wykorzystują internetu. Aby sensownie odpowiedzieć na tak postawiony problem, należy na początku rozważyć, jakie formy może przybierać wykorzystanie seksualne dziecka online.

Wykorzystanie seksualne dziecka online – charakterystyka zjawiska i pojęć do niego pokrewnych

Wykorzystanie seksualne dziecka online (*online child sexual exploitation* – OCSE) można rozumieć jako „wszelkie formy wykorzystania seksualnego dziecka w których – na jakimkolwiek etapie – zostało wykorzystane środowisko online” (ECPAT International, 2020). Przywołane określenie to termin-parasol, który obejmuje bardzo szeroki zakres zjawisk, np. materiały pornograficzne z udziałem dzieci, online grooming, seksting, sextortion i inne. Wymienione pojęcia są ze sobą związane, ale nie są tożsame.

Online grooming (cybergrooming)

Grooming to taki sposób wykorzystania seksualnego dziecka, w którym sprawca początkowo stara się nawiązać relację emocjonalną z dzieckiem w celu późniejszego przekształcenia jej w kontakt, który prowadzi do przemocy seksualnej. Online grooming przyjmuje postać uwodzenia dzieci za pośrednictwem internetu. Dorosły stopniowo zdobywa zaufanie dziecka w kontakcie wirtualnym. Dzięki wykorzystaniu nowych technologii sprawca na odległość może starać się wytworzyć jak najbardziej intymną więź z dzieckiem przez prezentowanie się jako przyjaciel lub osoba o tych samych zainteresowaniach, a także zapewnianie komfortu i docenianie (Shannon, 2008). Dziembowski i Szostak (2013) zauważają, że działając online, sprawca ma możliwość dobrego poznania ofiary i dowiedzenia się wiele na jej temat (np. uzyskać informacje dotyczące relacji rodzinnych, sytuacji materialnej itd.) – a zgromadzone informacje może wykorzystać w celu tak popełnienia, jak i ukrycia przestępstwa. Po zdobyciu zaufania dziecka sprawca stopniowo wprowadza w relację elementy

dotyczące seksualności – np. przez rozmowę na te tematy, pokazywanie pornograficznych zdjęć lub filmów – w celu przekonania dziecka o normalności zachowań seksualnych w ramach utrzymywanego z nim kontaktu (Shannon, 2008).

Cyberprostyytucja

Prostyytucję definiuje się jako wymianę usług seksualnych za pieniądze (lub inne korzyści). Cyberprostyytucja natomiast to:

zjawisko polegające na uzyskiwaniu korzyści materialnych w zamian za udostępnianie, przekazywanie poprzez Internet materiałów erotycznych lub pornograficznych wytworzonych z własnym udziałem. Mogą to być zdjęcia i filmy lub – coraz częściej – pokaz na żywo za pomocą kamerki internetowej [...]. Osoba prostytuująca się może to robić dobrowolnie lub pod przymusem (stręczycielstwo). (Polak i in., 2013, s. 6)

Chociaż mogłoby się wydawać, że do cyberprostyytucji dochodzi z własnej woli osoby małoletniej, to z doniesień badawczych wynika, że wiele młodych osób podejmujących tego rodzaju zachowania doświadczyło wcześniej przemocy seksualnej (Hamilton-Giachritsis i in., 2017).

Seksting

Obejmuje zarówno tworzenie, jak i przesyłanie i odbieranie materiałów o charakterze seksualnym (np. swoich zdjęć i filmów) za pomocą nowych technologii, np. internetu, telefonu komórkowego, e-maila, komunikatorów, aplikacji internetowych, MMS-ów, wideoczatów itp. Chociaż sama aktywność w postaci sekstingu może być realizowana za zgodą wszystkich osób w nią zaangażowanych, to szybko także może przerodzić się w zachowanie przemocowe, np. kiedy udostępnione materiały są przesyłane dalej bez zgody osoby na nich przedstawionej lub zaczynają stanowić narzędzie do szantażu, tj. *sextortion* (Finch i in., 2020).

Sextortion

Szantaż na tle seksualnym – sprawca w rezultacie procesu uwiedzenia lub kradzieży wchodzi w posiadanie materiałów (np. zdjęć lub filmów) prezentujących ofiarę w seksualnym kontekście. Pod groźbą ujawnienia i rozpowszechnienia kompromitujących treści sprawca szantażuje osobę poszkodowaną, żądając od niej np. przekazania pewnej sumy pieniędzy lub zmuszając do produkcji kolejnych zdjęć/

filmów pornograficznych (NASK, 2020). Jak podaje *National Center for Missing & Exploited Children* (NCMEC, 2022), liczba zgłoszeń dotyczących *sextortion* w latach 2019–2021 wzrosła ponad 2-krotnie. Ponadto chociaż we wcześniejszych analizach NCMEC dominującym motywem sprawców było uzyskanie nadużywającego wizerunku dziecka, to w raportach z początku 2022 r. aż 79% z nich dopuszczało się tego czynu ze względów finansowych.

Materiały pornograficzne z udziałem dzieci

Jak podaje Wójcik (2017):

choć w polskim piśmiennictwie przyjęty jest termin pornografia dziecięca, eksperci zajmujący się tym problemem postulują stosowanie nazwy materiały przedstawiające wykorzystanie seksualne dzieci (*child sexual abuse materials*, CSAM). [...] Unia Europejska definiuje pornografię dziecięcą jako „wszelkie materiały ukazujące dziecko uczestniczące w rzeczywistych lub symulowanych zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze lub wszelkie przedstawienia organów płciowych dziecka w celach głównie seksualnych (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r.). (s. 275)

Szczególnie niepokojące jest to, że dzieci w kontekście tego zjawiska narażone są podwójnie, z jednej strony jako osoby wykorzystywane do produkcji treści pornograficznych, z drugiej – jako osoby, które mogą stać się ich odbiorcami.

Należy także w tym miejscu zaznaczyć, że często różne niepokojące materiały w sposób nieświadomy i bez złych intencji tworzą (i publikują) rodzice dzieci oraz same osoby małoletnie. Na przykład w polskich badaniach, w których przeanalizowano grupę 168 matek użytkowników Facebooka (Brosch, 2016, za: Wiśniewska-Nogaj, 2019) stwierdzono, że 37 matek opublikowało łącznie 117 zdjęć, które przedstawiały dziecko nago, np. na plaży lub podczas kąpieli. Działania te nie są celowym wytworzeniem materiałów narażających dziecko, a raczej jedną z form *sharentingu*, czyli regularnego zamieszczania przez rodziców w internecie szczegółowych informacji, zdjęć i filmów z życia dzieci (Borkowska i Witkowska, 2020). Samo zjawisko nie jest więc przestępstwem, ale ilustruje raczej nieodpowiedzialną i niebezpieczną praktykę. Treści udostępnione przez rodziców mogą w przyszłości stać się źródłem materiałów dla sprawców przestępstw. Podobnie NASK (2022) i Zespół Dyżurnet.pl zwracają uwagę, że chociaż zdarzają się materiały o charakterze seksualnym wytworzone samodzielnie przez osoby małoletnie, to nie oznacza to, iż zostały one stworzone dobrowolnie. Z kolejnych raportów przygotowanych przez Zespół Dyżurnet.pl wynika,

że w 2019 r. z 2157 zgłoszeń treści pokazujących seksualne wykorzystanie dziecka (*child sexual abusive material* – CSAM) 9% stanowiły materiały intymne wytworzone samodzielnie przez osobę małoletnią, w 2020 r. z odsetek ten wynosił 14% z 2517 zgłoszeń, a w 2021 r. – 8% z 2069 zgłoszeń. Gottfried i in. (2020) zaproponowali wprowadzenie pojęcia *obrazów seksualnych wyprodukowanych przez osoby małoletnie* (*youth-produced sexual images*) dla opisywania tych materiałów, które osoby małoletnie wytworzyły w celach odpowiedniejszych rozwojowo (tj. np. na rzecz sekstingu z osobą rówieśniczą). Badacze ci równocześnie zwrócili jednak uwagę, że także tego rodzaju treści mogą stać się CSAM.

Sytuacja prawna

Przywołane definicje pokazują, że wykorzystanie seksualne dziecka online może przyjmować bardzo różnorodne formy. Nieustanny postęp technologiczny przyczynia się także do rozwoju omawianego zjawiska, za którym nie zawsze nadążają zmiany w prawie. Obecnie w Polsce uwodzenie małoletnich osób w sieci jest przestępstwem ściganym na mocy art. 200a Kodeksu karnego (kk). Charakterystyczną cechą przestępstw w nim ujętych jest podkreślenie działania sprawcy za pomocą systemów teleinformatycznych lub sieci telekomunikacyjnej. Warto zwrócić uwagę, że karany jest już sam kontakt z dzieckiem mający na celu wykorzystanie seksualne, niezależnie od tego, czy to przestępstwo w jego konsekwencji się wydarzyło. Podobnie przestępstwem jest, kiedy ktoś w celu rozpowszechniania produkuje, utrwała lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub publicznie prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego (art. 202 § 3 kk), kiedy ktoś utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego (art. 202 § 4 kk) i kiedy ktoś przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 5 kk).

Uwidacznia się zatem, że wykorzystanie seksualne dziecka online jest zjawiskiem obszernym, niejednorodnym, obejmującym wiele różnych zachowań różniących się z perspektywy sprawców tym, jak duże jest ich zaangażowanie w kontakt z dzieckiem. Jeśli sprawca szukała materiałów prezentujących wykorzystanie seksualne dziecka, to nie musi w celu ich uzyskania nawiązać kontaktu z dzieckiem. Ale może to zrobić, jeśli zależy mu np. na otrzymaniu materiałów od konkretnego dziecka albo materiałów wytworzonych na własne żądanie. W związku z tym w dalszej części artykułu zamieszczono uwagi odnoszące się do tego, jaka jest specyfika działań podejmowanych przez sprawców z użyciem nowych technologii.

W jaki sposób działają sprawcy wykorzystania seksualnego online?

Autorzy raportu NSPCC (Hamilton-Giachritsis i in., 2017) zwrócili uwagę na specyfikę przemocy seksualnej mającej miejsce w przestrzeni wirtualnej. Podkreślili oni, że:

- przesunięta zostaje granica zgody, której udzielają młodzi na pewne zachowania – co wydaje się związane z niebezpośrednim kontaktem interpersonalnym;
- wirtualne wykorzystanie zwiększa u ofiar poczucie bezsilności i bezradności;
- w przypadku wykorzystania online często jednym z elementów przestępstwa był szantaż;
- część ofiar miała trudności z rozpoznaniem tego, że doświadcza wykorzystania;
- znacznie większa była dostępność potencjalnych ofiar – sprawcy mogą nawiązywać kontakt z dziećmi i nastolatkami za pośrednictwem licznych aplikacji umożliwiających połączenia wideo i przesyłanie zdjęć, a także gier, platform społecznościowych i in.

Wolak i in. (2004) przeanalizowali 129 spraw, w których sprawcy poznali swoje ofiary za pośrednictwem internetu. Co ciekawe, badacze stwierdzili, że zdecydowana większość sprawców poświęciła czas na zbudowanie relacji ze swoimi ofiarami – aż 64% komunikowało się z nimi przez ponad miesiąc. W większości przypadków wykorzystane zostały różne formy kontaktu, np. rozmowy przez telefon lub przesyłanie ofiarom zdjęć, prezentów, a nawet pieniędzy. Należy zauważyć, że te sposoby złożonego budowania relacji okazywały się skuteczne – w połowie spraw ofiary uważały, że zakochały się w sprawcach lub że są z nimi w bliskiej przyjaźni.

Co wydaje się zaskakujące, w badaniu Wolak i in. (2004) niewielu sprawców oszukiwało czy zwodziło swoje ofiary, zaledwie 5% z nich przedstawiało się swoim ofiarom jako ich rówieśnicy lub młodsze osoby. Większość sprawców nie kryła się także z seksualnymi pobudkami dotyczącymi nawiązania relacji z ofiarą, jedynie 21% z nich ukrywało to, że chce uzyskać w kontakcie z osobą małoletnią jakąś seksualną korzyść.

W późniejszych latach ten opisany sposób działania sprawców prezentował się podobnie, co wynika z raportu NCMEC (2017), w którym przeanalizowano 5836 zgłoszeń z okresu od stycznia do grudnia 2015 r. (z czego informacje przedstawione w dalszej części tekstu ustalono na podstawie 5455 zgłoszeń, ponieważ w pozostałych przypadkach ich ustalenie nie było możliwe). Okazało się, że 29% sprawców starało się zbudować pozytywną relację z dzieckiem przez komplementy, pochwały, rozmowy nt. „wspólnych” zainteresowań, aktywne komentowanie czy lajkowanie postów i treści

publikowanych przez dzieci w mediach społecznościowych. Ponadto 34% sprawców angażowało osoby małoletnie w rozmowy związane z seksem, 33% – kierowało do dzieci prośby o przestanie nagich zdjęć, a 23% – przestało dziecku takie swoje zdjęcia bez uprzedzenia, 20% – okłamywało dzieci w kwestii swojego wieku (podając się za osobę młodszą niż w rzeczywistości), 8% – oferowało dzieciom różnego rodzaju korzyści materialne (np. pieniądze, karty podarunkowe, używki, a czasami bardzo podstawowe i niezbędne rzeczy, takie jak jedzenie, transport czy zakwaterowanie). Bardzo niepokojące jest także to, że dzieci czasami samodzielnie angażowały się w zachowania, przez które były podatniejsze na wykorzystanie, np. podawały się za starsze podczas tworzenia kont internetowych, inicjowały w internecie rozmowy ze sprawcami bądź oferowały seks lub materiały pornograficzne za jakieś dobra materialne.

Czy sprawcy wykorzystujący dzieci online różnią się od sprawców niedziałających w internecie?

Ponieważ – jak wykazano wcześniej – działania podejmowane przez sprawców w internecie mają swoją specyfikę zdeterminowaną przez wirtualny kontakt z ofiarą, można postawić pytanie, czy różnią się oni od tych sprawców przemocy seksualnej wobec dzieci, którzy działają wyłącznie w kontakcie bezpośrednim, tj. poza przestrzenią wirtualną. Co należy zauważyć, to to, że złożoność zjawiska wykorzystania seksualnego w internecie i mnogość jego form sprawia, że grupa sprawców dopuszczających się tego rodzaju przestępstw nie jest jednorodna – co odzwierciedlają badania, w których najczęściej uwzględnieni są sprawcy popełniający przestępstwo podobnego typu (np. związane z *groomingiem* lub materiałami pornograficznymi przedstawiającymi dzieci).

Kolejną istotną rzeczą do której należy się odnieść jest to, że nieliczne badania i doniesienia na temat wykorzystania seksualnego dzieci online w piśmiennictwie opisują sprawczyń tego rodzaju przestępstw. Jak wynika z raportu opublikowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych (2017; za: Gottfried i in., 2020), aż 97% sprawców przestępstw tego typu stanowili mężczyźni, co tłumaczy lukę w badaniach. Wyjątek stanowią badania Bickart i in. (2019), którzy w swojej analizie opisali także kobiety sprawczyń wykorzystania seksualnego online. Przebadali oni grupę 98 kobiet skazanych w Stanach Zjednoczonych za przestępstwa seksualne popełnione online, z których 86 zostało skazanych za posiadanie, dystrybuowanie lub produkowanie pornografii z udziałem dzieci, a pozostałe 12 – za wykorzystanie seksualne dziecka w kontakcie bezpośrednim podczas produkowania materiałów pornograficznych. Okazało się, że 66% sprawczyń popełniło przestępstwo we

współpracy z osobą płci męskiej, a w przypadku 71% sytuacji ofiarami były dzieci sprawczyń. Wykazano także, że badane w przeszłości często podejmowały leczenie psychiatryczne (15% leczenie szpitalne i 47% – ambulatoryjne), podejmowały próby samobójcze (25%), a znaczna część z nich (40%) nadużywała substancji psychoaktywnych. Większość sprawczyń doświadczyła w przeszłości wykorzystania seksualnego lub przemocy fizycznej (odpowiednio, 61% i 45%).

Przywołane badania jako nieliczne opisują kobiety dopuszczające się wykorzystania seksualne online. Zdecydowana większość publikacji koncentruje się jednak na mężczyznach i takie będą przywołane w dalszej części artykułu. W celu doboru badań opisujących specyfikę sprawców dokonano przeglądu anglojęzycznego piśmiennictwa, koncentrując się na wynikach badań z ostatnich 20 lat. Ze względu na wysoką wartość poznawczą szczególną uwagę postanowiono poświęcić dwóm metaanalizom, które łącznie obejmowały ponad 50 publikacji skupiających się na wskazaniu różnic między różnymi typami sprawców wykorzystania seksualnego dziecka a grupą kontrolną. Umożliwiło to autorom zweryfikowanie kolejnych hipotez i przedstawienie ostatecznie tych różnic, które okazały się najistotniejsze.

Babchischin i in. (2010) przeprowadzili metaanalizę, w której uwzględnili 27 publikacji. Na ich podstawie porównali sprawców online (popołniających różnego rodzaju przestępstwa – związane z materiałami pornograficznymi prezentującymi dzieci i nawiązywaniem online kontaktu z dziećmi), sprawców offline i grupę kontrolną. Jeśli chodzi o różnice wykazane między sprawcami on- i offline, to okazało się, że sprawcy online rzadziej pochodzili z mniejszości etnicznych i generalnie byli młodszy niż sprawcy offline. Sprawcy offline częściej byli ofiarami przemocy fizycznej (40,8% vs 24,4%), nie zaobserwowano jednak różnic między tymi grupami w zakresie doświadczenia przemocy seksualnej. Ponadto badacze stwierdzili, że sprawcy offline w porównaniu ze sprawcami online charakteryzowali się mniejszym poziomem empatii wobec ofiary ($d=0,56$) i mniejszym poziomem dewiacji seksualnej ($d=-0,57$) oraz większym nasileniem zniekształcenia poznawczego ($d=0,66$) i większą emocjonalną identyfikacją z dziećmi ($d=0,28$).

W kolejnych latach Babchischin i in. (2014) przeprowadzili następną metaanalizę 30 badań w celu rozpoznania różnic między sprawcami, którzy w ramach popełnienia przestępstwa wykorzystania seksualnego dziecka działali wyłącznie online (co istotne, w tym badaniu zostali uwzględnieni wyłącznie sprawcy korzystający z pornografii z udziałem dzieci [*child pornography offenders* – CPO]), wyłącznie offline (*sex offenders against children* – SOC) i tymi, którzy działali zarówno offline, jak i online (*mixed offenders* – MO). Na podstawie przeprowadzonych analiz badacze sformułowali następujące wnioski:

1. Różnice między CPO a SOC:

- a) CPO różnili się od SOC pod względem pewnych cech demograficznych (CPO charakteryzowały: młodszy wiek [$d = -0,21$], wyższy dochód [$d = 0,60$] i lepsze wykształcenie [$d = 0,77$]);
- b) CPO mieli mniejszy dostęp do dzieci niż SOC ($d = 0,53$);
- c) CPO charakteryzował wyższy poziom dewiacji seksualnej ($d = 0,37$);
- d) CPO mieli większe opory przed popełnianiem przestępstwa (SOC charakteryzowali się większymi: zniekształceniami poznawczymi [$d = 0,49$], deficytami empatii wobec ofiar [$d = 0,53$] i identyfikacją z dziećmi [$d = 0,20$]);
- e) u SOC rozpoznano więcej cech świadczących o funkcjonowaniu antyspołecznym ($d = 0,58$);
- f) SOC zgłaszali więcej trudności i nadużyć w okresie swojego dzieciństwa niż CPO.

2. Różnice między CPO a MO:

- a) MO cechowali się większym poziomem zainteresowania seksualnego wobec dzieci ($d = 0,50$);
- b) MO mieli większy dostęp do dzieci ($d = 0,32$);
- c) MO popełniali wcześniej więcej przestępstw z użyciem przemocy ($d = 0,94$);
- d) MO charakteryzowali się większym poziomem bezrobocia ($d = 0,26$);
- e) MO mieli większe problemy związane z nadużywaniem substancji ($d = 0,35$);
- f) CPO częściej byli zaangażowani w grupy pedofilskie w internecie ($d = -0,40$);
- g) MO częściej podejmowali kontakty seksualne bez zobowiązań ($d = 0,73$);
- h) MO mieli także większe problemy w zakresie regulacji napięcia seksualnego ($d = 0,30$);

3. Różnice między MO a SOC:

- a) MO cechowali się większym nasileniem zainteresowania seksualnego wobec dzieci ($d = 0,78$);
- b) MO mieli mniejszy dostęp do dzieci ($d = -0,26$);
- c) MO cechowali się większymi deficytami empatii ($d = 0,37$).

Podsumowując swoje spostrzeżenia, autorzy badania uznali, że przestępcy wykorzystują te możliwości, które są im dostępne – tłumaczy to, dlaczego sprawcy popełniający przestępstwa w kontakcie bezpośrednim mają większy dostęp do dzieci i mniejszy dostęp do internetu niż pozostałe grupy. Ponadto w zakresie charakterystyk psychologicznych można zauważyć, że CPO jednocześnie charakteryzują się mniejszym nasileniem cech antyspołecznych i większymi oporami przed popełnieniem przestępstwa niż pozostali sprawcy. W związku z tym uwidacznia się, że poza kontekstem sytuacyjnym znaczenie mają także cechy bardziej psychologiczne.

Skoro widoczne jest, że nie tylko czynniki zewnętrzne wpływają na to, jaką formę przyjmie wykorzystanie seksualne dziecka, badacze postawili kolejne pytanie – dotyczące tego, czy sprawcy online mogą zacząć wykorzystywać dzieci poza światem wirtualnym.

Czy sprawcy online mogą przejść do popełniania przestępstw offline?

Jak wynika ze stanowiska przygotowanego przez *Association for the Treatment and Prevention of Sexual Abuse (ATSA, 2021)*, jeden na 10 sprawców popełniających przestępstwa seksualne online ma znaną (tj. ujawnioną w dokumentacji) historię wykorzystania offline. Mimo to z badań samoopisowych (*self-report*) wynika, że mniej więcej połowa sprawców popełniła przestępstwa poza światem wirtualnym, czyli takie, które nie zostały wykryte przez system sprawiedliwości.

Babchishin i in. (2014) stwierdzili, że z dostępnych badań wynikają niskie wskaźniki recydywy w przypadku zarówno nowych przestępstw kontaktowych, jak i nowych przestępstw związanych z pornografią z udziałem dzieci. Na podstawie badań Eke i in. (2011) oraz Seto i Eke (2005) można stwierdzić, że w przypadku sprawców on- i offline główne czynniki ryzyka są związane z młodym wiekiem i historią wcześniejszych przestępstw. Eke i Seto (2012) wykazali także, że istnieją pewne dowody na to, że zawartość kolekcji pornografii z użyciem dzieci może dostarczać informacji o prawdopodobieństwie recydywy (w szczególności stosunek treści z chłopcami do treści z dziewczynkami).

Na podstawie metaanalizy Babchischin i in. (2014) można także wysunąć wniosek, że sprawcy CPO z największym ryzykiem przejścia do przestępstw offline to ci, którzy cechują się wysokim poziomem pedofilii i wysokim poziomem antyspołeczności oraz mający dostęp do dzieci i charakteryzujący się niskim poziomem psychologicznych oporów przed realizacją dewiacyjnych impulsów. Podobnie Houtepen i in. (2014) na podstawie przeglądu piśmiennictwa stwierdzili, że czynniki ryzyka popełnienia przestępstwa kontaktowego przeciwko dziecku obejmują posiadanie cech antyspołecznych i społeczne wycofanie, a jako dodatkowe czynniki ryzyka wskazali impulsywność i niską samoocenę.

Podsumowanie

Wykorzystanie seksualne dziecka online może przybierać bardzo różne, często złożone formy. Zamiany sprawców, którzy nawiązują kontakty z dziećmi w internecie,

często są wyrażane wprost, a zarazem bywają wplecione w budowaną czasami przez dłuższy czas relację emocjonalną. Różnice między sprawcami działającymi on- a offline wykazane w badaniach wskazują, że istotne znaczenie dla typu popełnionego przestępstwa mają warunki zewnętrzne (tj. dostępność do dzieci i do internetu), ale istotne są również indywidualne cechy sprawców. Różnią się oni przede wszystkim w zakresie natężenia cech antyspołecznych oraz skalą oporów przed popełnieniem przestępstwa. Co istotne, w cytowanych metaanalizach nie wykazano istotnych różnic w zakresie wielu cech funkcjonowania psychicznego (np. nasilenia lęku, depresji czy poczucia własnej wartości). Babchischin i in. (2014) wskazali, że w związku z tym istotne jest, by w przyszłości kolejne badania brały pod uwagę te zmienne, porównując je nie tylko między różnymi grupami sprawców, ale także odnosząc je do grupy kontrolnej. Różnice, które udało się określić, mają jednak duże znaczenie dla planowania oddziaływań terapeutycznych względem sprawców popełniających przestępstwa na tle seksualnym – stąd niezwykle istotne jest, aby na etapie doboru odpowiednich środków dysponować informacjami o tym, czy sprawca popełniał przestępstwa wyłącznie offline, czy wyłącznie online czy o charakterze mieszanym.

E-mail autorki: katarzyna.pilarczyk@amu.edu.pl.

Bibliografia

- ATSA. (2021). *Position Statement on Internet-Facilitated Sexual Offending*. <https://www.atsa.com/pdfs/InternetFacilitatedOffending2021.pdf>
- Babchishin, K.M., Hanson, R. K., Hermann, C. A. (2010). The characteristics of online sex offenders: A meta-analysis. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 23(1), 92–123. <https://doi.org/10.1177/1079063210370708>
- Babshishin, K. M., Hanson, R. K., VanZuylen, H. (2014). Online child pornography offenders are different: A meta-analysis of the characteristics of online and offline sex offenders against children. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1), 45–66. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0270-x>
- Bickart, W., McLearn, A. M., Grady, M. D., Stoler, K. (2019). A descriptive study of psychosocial characteristics and offense patterns in females with online child pornography offenses. *Psychiatry, Psychology, and Law: An Interdisciplinary Journal of the Australian and New Zealand Association of Psychiatry, Psychology and Law*, 26(2), 295–311. <https://doi.org/10.1080/13218719.2018.1506714>
- Borkowska, A., Witkowska, M. (2020). *Sharenting i wizerunek dziecka w sieci. Poradnik dla rodziców*. NASK Państwowy Instytut Badawczy. <https://www.gov.pl/web/niezagubdziekawsieci/sharenting-i-wizerunek-dziecka-w-sieci>
- CBOS. (2022). *Korzystanie z Internetu w 2022 roku. Komunikat z badań*. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_077_22.PDF
- Dziembowski, R., Szostak, R. (2013). „Child grooming” w świetle polskiego prawa karnego. *Studia Prawnoustrojowe*, 19, 37–51.
- ECPAT International. (2020). *Summary Paper on Online Child Sexual Exploitation*. <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2020/12/ECPATSummary-paper-on-Online-Child-Sexual-Exploitation-2020.pdf>
- Eke, A. W., Seto, M. C., Williams, J. (2011). Examining the criminal history and future offending of child pornography offenders: An extended prospective follow-up study. *Law and Human Behavior*, 35(6), 466–478. <https://doi.org/10.1007/s10979-010-9252-2>
- Eke, A. W., Seto, M. C. (2012). Risk assessment of child pornography offenders: Applications for law enforcement. W: E. Quayle, K. M. Ribisl (red.), *Understanding and Preventing Online Sexual Exploitation of Children* (s. 148–168). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Finch, A., Ryckman, L., Guerra, C. (2020). Strategies to prevent online sexual abuse of children: Asystematic review of the literature protocol. *Social Science Protocols*, 3, 1–7. <http://dx.doi.org/10.7565/ssp.2020.2808>

- Gottfried, E. D., Shier, E. K., Mulay, A. L. (2020). Child pornography and online sexual solicitation. *Current Psychiatry Reports*, 22(3), 10. <https://doi.org/10.1007/s11920-020-1132-y>
- GUS. (2019). *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2019 r.* <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2019-roku,2,9.html>
- Hamilton-Giachritsis, C., Hanson, E., Whittle, H., Beech, A. (2017). "Everyone deserves to be happy and safe". A mixed methods study exploring how online and offline child sexual abuse impact young people and how professionals respond to it. NSPCC. <https://learning.nspcc.org.uk/research-resources/2017/impact-online-offline-child-sexual-abuse>
- Houtepen, J., Sijstema, J. J., Bogaerts, S. (2014). From child pornography offending to child sexual abuse: a review of child pornography offender characteristics and risks for cross-over. *Aggression and Violent Behavior*, 19(5), 466–473. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.07.011>
- NASK. (2020). *Raport dyżurnet.pl 2020.* <https://dyzurnet.pl/publikacje/2>
- NASK. (2021). *Raport z ogólnopolskiego badania uczniów. Nastolatki 3.0.* <https://www.nask.pl/pl/raporty/raporty/4295,RAPORT-Z-BADAN-NASTOLATKI-30-2021.html>
- NASK. (2022). *Nie na pokaz. Analiza wyników badania dotyczącego treści intymnych publikowanych przez młodzież.* <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/4993,Nie-na-pokaz-mlodzi-ludzie-i-tresci-intymne-raport-z-badania.html>
- NCMEC. (2017). *The Online Enticement of Children: An In-Depth Analysis of CyberTipline Reports.* National Center for Missing & Exploited Children. <https://www.missingkids.org/content/dam/missingkids/pdfs/ncmec-analysis/Online%20Enticement%20Pre-Travel1.pdf>
- NCMEC. (2022). *Sextortion By the Numbers.* National Center for Missing & Exploited Children. <https://www.missingkids.org/theissues/sextortion#bythenumbers>
- Polak, Z., Różycka, M., Marańda, M. (2013). *Zagrożenia internetowe – wybrane zjawiska.* NASK. <https://akademia.nask.pl/publikacje/Zagr-intern.pdf>
- Seto, M. C., Eke, A. W. (2005). The criminal histories and later offending of child pornography offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 17(2), 201–210. <https://doi.org/10.1177/107906320501700209>
- Shannon, D. (2008) Online sexual grooming in Sweden – online and offline sex offences against children as described in Swedish police data. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 9(2), 160–180. <http://dx.doi.org/10.1080/14043850802450120>

- Wiśniewska-Nogaj, L. (2019). Udostępnianie online zdjęć dzieci a problem pornografii dziecięcej w opinii matek. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 18(4), 65–83.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. J., Ybarra, M. L. (2004). Online “predators” and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment. *The American Psychologist*, 63(2), 111–128. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.2.111>
- Wójcik, S. (2017). Zagrożenia dzieci i młodzieży w internecie. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(1), 271–287.

Online child sexual exploitation

Online child sexual exploitation can be defined as all forms of such abuse where the online environment has been involved at any stage. The aim of the article is to review the existing reports on the specificity of online sexual offenders against children - primarily in terms of identifying the features that distinguish them from perpetrators of sexual violence against children who operate offline. Definitions of the discussed issue and related concepts will be presented, as well as an overview of the previous research on this group of perpetrators. The article is an attempt to understand whether we can recognize some online crime-specific modus operandi and whether we can determine the presence of some characteristics in the group of online perpetrators that distinguish them from perpetrators who do not operate in the online environment. Based on the literature review, it can be concluded that online perpetrators are distinguished by both external conditions and their intrapsychic characteristics.

KEYWORDS

ONLINE CHILD SEXUAL EXPLOITATION, ONLINE SEXUAL OFFENDERS, SEXUAL OFFENDERS

Cytowanie:

Pilarczyk-Parchanowicz, K. (2023). Wykorzystanie seksualne dziecka online. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 22(3), 79–93.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

Sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

